

Yayınevleriyle Bağlantı Kurarken Nasıl Yaklaşımında Bulunulur, Neler Beklenmesi Gerekir, Nelere Dikkat Edilir...

Ceiron grubundaki arkadaşlarımız sordu, biz söyledik. Sonunda ortaya ilgili tüm yazar adaylarının yararlanabileceği bir bütün çıktı.

İster grup olarak bir evren tasarımı oluşturmuş ve üzerine öyküler, romanlar inşa etmiş olun...

... İster bireysel olarak varetmiş öykü veya romanları yayın aşamasına taşıma vakti gelmiş olsun.

Ürettiğimiz şeyin "ne kadar iyi" olduğuna karar verebilmek, önümüzdeki ilk zorlayıcı duygusal engeli oluşturur. Bize kişisel olarak tatmin edici gelen, kendi çocuğumuz gibi gördüğümüz bir eseri başkalarının beğenisine sunmak genellikle en çetin cevizlerden biridir.

Eğer herhangi bir şekilde eserimizin "yayın düzeyinde" olduğuna dair veri alabilirsek, bu kez devreye başka bir endişe girer: Fikrimizi ve eserimizi korumak.

Bu noktada alınması gereken tavrın tarafınızdan bilgi olarak sindirilmesi, ancak profesyonel alışveriş ortamında fazla seslendirilmemesi gerekiyor. Zira insanlara şüpheyle yaklaşmaya gerek yoktur, ancak herhangi bir artniyetli girişime karşı hazırlıklı olmak da en iyisidir. Özellikle ucu ticariye dayanan bir çabaya giriştiğinizde, fikir ve sanat eserleri kapsamına giren her türlü ürününüzün, yeterince iyi olduğunda birtakım denemelere maruz kalabileceğini gözardı etmemelisiniz. Ürettiğiniz eserin, kavramının ve tüm evren tasarımının size ait olduğunu tescillemek için kanuni açıdan başlıca iki dayanağınız olabilir:

- 1-Daha önce yayınlanmış örnekler ve
- 2-anahtar metinlerinizi noterden tasdikletmek.

Karşı taraftan herhangi bir yanlış girişim durumunda, fikir-sanat eserleri ve telif hakları mahkemesine gidebilirsiniz. Üzerinde sizin isminizle yayınlanmış bir kitap mahkemede leyhinize delil olacaktır. Noterden adınıza tescillenmiş metinler de aynı işi görür, ancak işlem başına masrafı 30-50 YTL civarında çıkabilir. (Dikkat: Patentlerde tarih esas alınır. Kim önce patent almışsa mülkiyet ona ait kabul edilir.)

Bu konuda üçüncü bir hareket tarzı, Ceiron grubundaki arkadaşlarımız tarafından uygulanmış. Görüşükleri avukatlar onlara: "Noter onayının pek sağlam olmadığını, onayın alındığı tarihten önce benzer bir fikri hakkın yaratılıp yaratılmadığına dair araştırılma yapılmadığı için noterden tasdiklenmenin mahkemelerde çok ağırlıklı bir kanıt olarak algılanmadığını" bildirmişler.

Olası geçmiş girişimlere dair böyle bir araştırmanın kanuni gerekliliği tartışma götürür. Zira yukarıda da belirttiğimiz gibi, normalde kim önce davranmışsa kanuni haklar onun lehine işler. Ancak ülkemizdeki bilgi-işlem/veribankası hakimiyetinin yetersizliği ve hukuki prosedürlerin zaman zaman oldukça oynak sonuçlara ve tatsız sürprizlere gebe olduğu düşünülürse, Ceiron ekibinin uyguladığı üçüncü seçenekten de bahsetmemiz yerinde olur:

Arkadaşlarımız markalarını ve evren tasarımlarını Kültür Bakanlığında tescilleme yoluna gitmişler. Ceiron lideri Erkan Bayol arkadaşımızın ifadesine göre bu tip eserler, Fikri Haklar içerisinde Edebi Eserler kategorisine giriyor ve Kültür Bakanlığınca tescilleniyor. Başvurunuzu ilgili masaya yapıyor ve belli süreler içinde sonuç alıyorsunuz.

Yine de lütfen unutmayınız ki bütün bunlar ancak uç noktada artıynetli girişimler için gerekebilir. Normalde karşınızdaki insanı işin başında iyi tahlil etmeye çalışır, yol boyunca ürettikleriniz konusunda makul miktarda uyanık davranırsanız, pek fazla problem yaşayacağınızı sanmıyoruz.

Gelelim diğer önemli konulara...

Yayınevleri telif hesaplarını genelde şöyle yapar:

(Kitabın baskı sayısı) x (Kitabın satış fiyatı) x (çevirmenin/yazarın % telif payı).

Çevirmen yüzdeleri genelde %5-7 civarında değişir. Yazar yüzdeleri %10-12 civarında dolaşır. (Daha fazlasını verdiğini iddia eden olursa dikkat: Vergiler düşüldükten sonraki miktar yine aynı kapıya çıkıyor olabilir. Örneğin %6 verdiğini iddia eden, ancak sonunda ödediği rakam %3.3'e tekabül eden çok yayınevi sahibi tanındık.)

Yayınevlerinin en büyük problemi dağıtım ve pazarlamada yatar. Genelde dağıtım şirketleri yayın piyasasını zorlayacak kadar çok pay talep ederler ve kitap fiyatlarının fena halde şişmesine sebep olan en büyük etkenler arasında yer alırlar. Ancak fizik gereklilikleri yüzünden onları devre dışı bırakmak pek mümkün olmaz. Pazarlama ve reklam ise ciddi bütçe ve çaba ister. Orta ölçekli yayınevleri genelde bu konuya yeterince kaynak ayıramadıklarından satışları olabileceğinden daha zayıf kalır.

Kitabın kalitesi konusunda yazarların yapabileceği pek fazla birşey yoktur. Bu konuda "ne bulursanız onunla yetinmeniz gerekeceği" söylenebilir... Zira her yayınevi kitabının raflarda dikkat çekmesini ister, ancak yapabilecekleri o kitaba ayırdıkları para ile sınırlıdır. Çok satış yapacağını düşündükleri eserlere daha çok kaynak ayırırlar.

Son olarak, herhangi bir üretiminiz için sözleşme aşamasına geldiğinizde tüm metni özellikle rakamlara dikkat ederek okumanızı öneririz. En başta

1-net yüzde miktarlarının,

2-baskı miktarının ve

3-ödeme sürelerinin yayıneviyle konuştuğunuz gibi yazılmış olduğundan emin olmalısınız.

4-Bir diğer önemli nokta ise sözleşmenin süresidir. Genelde 5 yıllık olurlar: Eserinizi beş yıldan fazla kendine bağlayan sözleşmelere itibar etmeseniz iyi olur. (En ideali 2 yıldır, tecrübelenip piyasada kuvvet kazandığınızda bunda ısrar etme şansınız doğabilir.)

Diğer önemli noktalar arasında

5-eserden size kaç adet verileceği ve

6-yeni basımlardan size pay verilir verilmeyeceği yer alır.

Son not: İmzadan sonra en önem kazanacak konu 3 numaradır: Ödemenin vadedilen tarihte yapılması için en önemli güvenceniz, elinizdeki sözleşme olacaktır. Sözleşmenin imzalanma tarihi mutlaka üzerinde yazmalıdır (üçbuçuk numaralı önemli nokta...). Gecikme durumunda o sayfayı yayınevine faksleyerek hatırlatma yapabilirsiniz.

Eserler çeviri olmadığı zaman yalnızca yazara telif verilir. Yani ürettiğimiz özgün eserler için yalnızca yazar telifi sözkonusu olacaktır. Eğer eseriniz başka dile çevirilip yayınlanırsa bundan anlaşmanıza göre hem siz, hem de o işi yapan çevirmen telif alacaktır. (Dilimize çevirilen eserlerde de hem yazarın yurtdışındaki ajansına, hem de Türk çevirmene telif ödenir.)

Dikkat: Aşağıdaki tablonun hevesinizi kırmasına sakın izin vermeyin, zira bu sadece "şimdiye kadarki" durumdur.

Türkiye'de yazarlık ile geçinilememe sebebi, kitapların basım sayısının bin civarında seyretmesidir. Kitaplar gelişmiş ülkelerdeki gibi 30.000 - 100.000 adet civarında basılıysaydı, ortaya çıkacak rakamın yüzdeleri bizleri o ülkelerin yazarları kadar zengin ve itibarlı hale getirirdi. Ülkemizde roman okuyan ve talep eden insan sayısı çok düşük olduğundan, baskı sayıları da çok düşük ve kitapların birim başına maliyeti çok yüksektir.

Kitapların KDV oranı %1'dir. Bunun dışında stopaj ödemesinin yanı sıra, yayınevlerinin kitap için kestiği tüm faturaların yarattığı oynak bir miktar masraf hanesine yazılır. Yayınevleri bu kalemlerden olabildiğince tasarruf etmeye çalışır.

Yayınevinin piyasaya verdiği bir kitabın maddi geri dönüşü, (biraz da dağıtımçıların 3-5 aylık çekler vermesi yüzünden) 6 veya 9 ayı bulur. Piyasayı devamlı besleyemeyen bir yayınevi, her tekleyişinde dokuz ay sonra eline geçebilecek parayı tehlikeye atmış olacaktır. Böyle teklemeler yayınevi için ciddi maddi sıkışıklıklara zemin hazırlar. Genelde editörünü ve grafikerini maaşlı çalıştıran bir yayınevinde bile kağıt, matbaa, mücellit, dağıtım payı, telif, vergiler ve diğer saçaklı masraflardan sonra geriye ancak durumu kurtarıp bir sonraki kitaba başlayacak kadar para kalır. Bunun en büyük sorumlusu da satılan şeyin, yani arzedilen kitabın gerektiği kadar talep görmemesidir. Bu da bizi iki üstteki paragrafa getiriyor: İnsanlar kitap okumaktan uzak olduğu için yazarlar aç kalır. Ancak bu işe zaten büyük parayla başlayan, bol reklam yaparak baskı miktarını yüksek tutabilen zengin ve medyatik yazarlar üretimlerini geçim sağlayacak miktarda para kaynağı olarak kullanabilir.

Kayıp Dünya forum alanında bir yazar adayı arkadaşımızın serzenişine rastlamıştık: Yazma eğilimi konusunda ailesi ve çevresi tarafından "pek ciddiye alınmadığı" için üzüntü duyduğunu belirtmekteydi. Kendisinin böyle hisseden tek kişi olmadığını da herhalde rahatlıkla söyleyebiliriz...

İşte bu durumun nedenleri de yukarıdaki saptamalarla açıkça ortaya konmuş oldu: Ülkemizde yazarlığın, özellikle de bilimkurgu ve fantastik yazarlığının şimdiye dek yeterince saygı görmemiş olma nedeni, milletçe okuma özürülülüğümüz yüzünden kitaba talebin düşük oluşu ve doyurucu arz oluşturacak kadar ticari kazanç sağlamamasıdır.

Bu kısır döngünün neresinden kırılacağını önümüzdeki dönemde hep beraber göreceğiz. Bu süreçte bizim, yani üretim cephesinin yapması gereken tek şey, bu işten aldığımız keyfi hiç istifimizi bozmadan sürüp külliyatımızı oluşturarak yolumuza devam etmektir. Özellikle yeni yetişen insanlar edebiyat tüketmenin ve üretmenin tadına vardıkça, bu alanda erken davranmış olanlar köklerini derine salmış olmanın semeresini vakti gelince toplayacaktır.

Bilmem ne demek istediğimizi anlatabiliyor muyuz.....

Dr Özlem Alpin

19.12.2004